

'Sëédhë 'ö Pɔ́dhö -ya bɔ́

Titö

-dhë

1 ¹⁻⁴Titö, bhi 'ö 'i -kë -dhë n gbö 'dhö, 'ö- -gɛn -kë -dhë ma =nɛ 'a Atanna -dhiang zë i -dhë 'yö 'i gun -na 'dhang bho- -wɔn 'dhiü, "kɛɛ 'ö koo- -zu -yö -a -dhë -sü 'ö do bha, 'sëédhë ya mang Pɔ́dhö -mɛ, 'a -kë Atanna -bha gwëemi 'ka, 'ö 'a -kë Yesu klisi -bha bɔ́mɛ 'ka bha, ma =në 'a- bɔ́ i -dhë. Atanna -yö n -bɔ́ kö 'mɛ -nu 'ö- -nu sü ö -bha 'ka bha 'a -zu -yö ö -dhë -sü -dhiang zë wo =në- -nu -dhë kö -wo wo -zu yö ö -dhë kö -wo 'dho- 'ka "dhiü -kpɛawo. -Yö n -bɔ́ 'pö kö 'a- -nu draan- teanwɔn =dede 'ö- -gɛn -yö go ö "piü bha =në- -bha. Teanwɔn 'ö "dhü bha =në dho -kɔ́ 'ö 'kwa kɛ- 'ka 'yö dho ö -zu 'kun -a -zɔ́n kwa -dhë. A- -kë "dhü kö mɛ "bhu- -nu -wo 'dhang bho -tosea 'ö 'yaa yën -a -kë 'dhö -sü -wɔn =në- "dhiü. -A -gɛn -mü -dhë Atanna 'ö 'yaa -sua kɛ bha, -yö kɛ -tosea 'ö "dhü bha- -wɔn "plüün -bho kwa -dhë kö 'yii "kpongtaadhe -zian -da -kö. 'Yö "tüng 'kwa dɔ́ -'ka -dɛɛ ya =në- kpɔ́ kö 'pɛ 'ö- "plüün bho mɛbhudhe -dhë bha 'kwa- dɔ́ -'ka. 'Wɔ́n -taɔng -së 'ö "dhü bha Atanna 'ö kwa Dhame 'ka bha -ya -wɔn -kplü ma =në n -bha kö 'a- -dhiang zë mɛ -nu -dhë. A- -dhë Atanna 'ö kwa Dë 'ka, waa- Yesu Klisi 'ö kwa Dhame 'ka bha- -nu -gɔ́ kö -wo 'dhuë- kɛ i -bha, kö -wo i gba zuëwaanüsü 'ka.

Yë 'ö Titö dho- kɛ Kletö -sɛ 'gü -a -dhiang 'ö Pɔ́dhö -ya zë

⁵A i -to n =taama Kletö -sɛ 'gü "dhü kö yë 'dhë n -kɔ́ 'yii =mɔ́- kɛ -sü bha mü (kö "tüng 'yaa n -gɔ́ 'zü bha) 'i yö =në- kɛ. Kö 'i mɛ -ya Atanna -bha 'kɔ́dhigüme -nu -gɔ́ "dhiü 'do 'do 'ka 'pö- -nu 'gü. "Sanni 'i mɛ -ya -dhë -kɔ́ bha- 'dhö, i -zu 'ya 'dho bho 'wɔ́n 'a- pö i -dhë -blɛɛsü 'ö -gban 'mɛ 'wo dho kɛ- -bha 'kɔ́dhigüme -nu "dhiüziöwome 'ka -a -nu -wɔ́n -bha bha =në- 'ka. ⁶=Dhë 'mɛ 'i dho- -ya bha -yö kɛ 'mɛ 'ö mɛ 'bha 'yii 'dho =mɔ́- -bha kö -yö 'sɛédhë yaa kɛ- -bha =në- 'ka, kö dhe do =në -yö kɛ- -mɛ -gɔ́, kö- -mɛ -bha

'në -nu -dt 'pö -wo kë 'dhang -bho Yesu "dhiü -mε, 'ö mε 'bha 'yaa =mɔɔ-
-bha kö -yö "sɛɛdhe kë- -nu -bha -dhe -a -nu "ta -kɔ 'yaa -sɛ, "ɛɛn -a -nu
gɔɔ -yö 'gbu-, 'waa wo 'kpɔmε -nu -wu ma -a 'ka. 7-A -gen -mü -dhe 'mε 'ö
dho kë Atanna -bha 'kɔdhiɡümε -nu -gɔmε 'ka "dhü bha- -dhe 'yaa- -bha
-dhe -yö kë 'mε 'wo "sɛɛdhe yaa -kë -bha, 'ö ö -dt sü 'kpɪi-, 'ö "dhiü-, 'ö we
mü 'gbe, 'ö- -kɔ -ta 'dhö "fʉʉfʉʉ "ɛɛn 'ö =naɔ =mɔɔ =flü 'ka -a 'ka. 8 "Kɛɛ -a
-dhe -bha -dhe -yö kë 'mε 'ö -dhang bun -sɛ, 'ö 'pɛ 'ö -sɛ -në -dho -ya -kë,
'ö -kpaɔsü, 'ö pö 'aa- -bha, 'ö Atanna -bhlɛɛ -ya, "ɛɛn 'ö- -kɔ -yö =mɔɔ ö -dt
-bha -në- 'ka. 9 Kö -yö kë 'mε 'ö ö -zu yö 'wɔn -taɔng -sɛ 'ö teanwɔn 'ö go
Atanna "piü =nɛ- 'ka, 'ö 'yi ka =draan- -bha bha- -dhe -nɛ- 'ka. =Yaa- kë "dhü
=naa 'yö dho mε -nu faan dɔ ö -bha mε draanwu -nu 'ö 'waa =sua 'ka bha-
-nu 'ka, 'yö dho =mɔɔ- -bha 'ö =sua -ye 'mε 'wo mε draan- -kɔ "wɛɛ kë siɛ
bha- -nu "yan -bha, 'yö- pö- -nu -dhe =dhe -wo wo -dt -pö =nɛ 'wo- wo siɛ.

10 (-Bhö -a kë 'slɛ 'ka kö Atanna -bha 'kɔdhiɡümε -nu -gɔmε -nu 'i dho-
-ya bha -wo kë =dhe -kɔ a- pö- 'ka bha =nɛ- 'dhö), -a -gen -mü =dhe mε 'gbe
-wo -dhö 'ö 'waa mε 'bha =bhlɛɛ -ya, 'ö 'wo dhiang -nu 'ö- -gɔ 'yaa 'dhö
bha =nɛ- zɛ 'yö 'wo "kpɛnng- -kë 'ka mε -nu -gɔ. 'Mε 'wo "dhü bha- mε 'gbe
-dhe -wo -go Zuifö -nu 'wo wo zuɛ" =slɛɛ 'wo 'dhang bho Yesu -wɔn "dhiü
bha =nɛ- -nu kpö 'gü. 11 -Bhö -a kë "dhü kö 'pɛ 'wo dho- pö 'ya 'dho =slɔɔ-
-nu -gɔ, kö -wo wo bo mε draan- -kɔ suu bha- 'ka, -a -gen -mü =dhe =wa
'güɡblüdhe -da 'kɔ -nu 'gü 'do 'do 'ka =waa- -nu =draan =suasua -nu bha-
-nu 'ka kö 'wo 'wɛɛ- =slɔɔ -kɔ 'yiü- -sü bha =nɛ- kë- -nu 'gü. 12 ('Pɛ 'ö dho
'wɔn -nu 'a- pö bha- -nu bhɔ ka 'gü tean- -bha yö -mü =dhe) -a -nu -dt -bha
'wɔndɔmε do 'ö -kë Kletö mi 'ka -dhe- -nu 'dhö 'pö, 'ö gun -ya -sü 'ka yi
'bha 'ka Kletö -se =dede bha- 'gü bha =nɛ dhiang zɛ 'ö- pö: «Kletö -mε -nu
-bha pɛ -mü =sua kë -sü 'ka, 'yö 'wo 'wɔnyaakɛmε 'ka -dhe -kɔ 'ö wü "dhiü-
-nu 'wo- -kë 'ka wü 'nɛ -nu 'ka bha- 'dhö. -A -nu -kɔ 'yaa =mɔɔ pɛ 'bha kë
-sü -bha. -A -nu -zugɔngüwɔn doseng 'ö 'dhö 'yö pɛ -bhö -sü 'ka.» 13 Pɛ 'ö
Kletö mi bha 'ö- pö bha tean- mü. -A -kë "dhü -sü 'gü, -bhö -ya 'dhang -bho
Yesu "dhiü -mε -nu "yan 'gü kö 'wa 'dho wo "tu 'to =suasua -nu 'wo mε -nu
draan- siɛ- 'ka bha- -bha, "kɛɛ kö -wo 'dhang bho teanwɔn 'ö go Atanna
"piü bha =nɛ- "dhiü. 14 Kö 'wa 'dho 'dhang bho -kwɛzlan -nu 'ö Zuifö -nu
'wo- bho siɛ bha- "dhiü, 'ö 'wo -kplü 'zü 'mε 'ö =wa wo =taa -ya Atanna -bha
teanwɔn -gɔ bha- -nu -bha 'tɔng- -nu -bha. 15 'Mε 'ö- zuɛ" 'dhö "puu, pɛ
=gban "pɛpɛ- -kë -mε 'gü "puu 'slüüslü 'ka, 'yö 'mε 'wɔn yaa 'dhö- zuɛ" -bha,
'ö 'yaa 'dhang bho Yesu "dhiü bha yö -zɛ 'ö pɛ =gban -ga pɛ yaa 'ka, -a -gen
-mü =dhe kö 'wɔn yaa -ya 'yaaki waa- zuɛga =gban -bha. 16 ('Mε 'wo "dhü
bha -bhö -a 'slɛ mɔɔ- kö -wo wo bo- -kë "dhü -sü 'ka; -a -gen -mü =dhe) -wa
-pö -wo -dt -dhe =dhe wo Atanna -dɔ, "kɛɛ kö- -nu këwɔn -zɛ 'bha 'yaa bhɔ
'mε 'wo Atanna dɔ- -nu këwɔn -nu -bha. 'Mε 'wo "dhü bha -wo -yɛnngsü
Atanna 'gü, 'waa- -wu ma, 'pɛ 'ö- -dho 'yaa- kë bha =nɛ wo -zɛ 'wo- -kë. -A
-nu -kɔ 'yaa =mɔɔ 'wɔn -sɛ -zɛ doseng -zian kë -sü -bha.

'Dhang -bho Yesu "dhiü -me -nu "ta -ko -dhiang 'ö Pödhö -ya zë

2 ¹Bhi -zë -bhö me draan- me draan- -ko -së 'ö "slüüslü 'ö go Atanna "piü bha -në- -bha. ²Bhö -a pö -kweazë -nu -dhe -wo kë -ko -moo wo -du -bha -me 'ka (we mü -sü 'gü), "këe -wo kë 'me 'ö me -nu dho- -nu -bhlëë -ya, 'ö 'wöndödhe 'dhö- -nu -go -a -nu këwön -nu waa- -a -nu -zugöngüwön -nu 'gü, "këe 'ö 'wo wo -zu yö Atanna -dhe =dedewo, 'ö -dho 'dhö- -nu 'gü -në- 'ka, kö- -nu zuë" -yö kë -sea 'me 'wo 'wön yaa -kë -nu 'ka -a -nu "piü. ³-A pö 'pö dhong -nu -zugbansü -nu -dhe -wo -tosea 'ö pö 'aa- -bha -në- kë, 'wa 'dho dhiang yaa zë me -nu -bha 'wo- -nu kwi zë- 'ka, 'wa 'dho -nëng we -ta, -wo kë -dhio -së -do gwaangödhe 'gbönggböng -nu -ta -me -në- 'ka. ⁴Kë "dhü kö -wa -zön -nu -dhe =dhe -a -dhea -bha =dhe -a -nu -bha göön- -nu -dho -ya -nu kë waa- -nu -bha 'në -nu 'dhö. ⁵-A -dhea -bha =dhe -a -nu këwön -nu waa- -nu -zugöngüwön -nu -wa -zön -dhe -wo =kpaosü. 'Wa 'dho -zua zë, -wo -ya woo- 'ko -wön zuën -ta kö -wo woo- yë -nu -wön 'kun "gbu-, kö -wo woo- göön- -nu -bhlëë -ya, kö -wo wo -go 'dho- -nu -dhe "sia-, kë "dhü kö me 'bha 'ya 'dho Atanna -wu -dhiang yaa zë.

⁶-Bhö -a pö 'nëglöön -nu -dhe -ko do bha- 'gü 'pö =dhe -wo kë =kpaosü -a -nu këwön -nu waa- -nu -zugöngüwön -nu 'gü. ⁷(=Dhe 'ö -kë =dhe bhii -du 'pö i -kë 'nëglöönne 'ka bha,) -bhö -gleng -dhe -wön kë kö i -moo "kwëë "yoo -nu -wo -tosea kë -ko 'sü i -bha -bha. -Bhö me -nu draan- teanwön -du -slöo =në- 'ka, -ko 'i dho- kë- 'ka kö me -nu -wo i -bhlëë -ya -në -bhö -a moo- "töng =gban 'gü. ⁸-Bhö -a kë -së kö 'wa 'dho 'yi yö i zë -dhiang -nu "piü 'ö 'wo i =töo -kë 'ka, kë "dhü kö 'yiü- -yö do kwa -dhiang yaa zë -me -nu -bha kö 'wa 'dho pë 'bha -slöo 'wo- pö kwa -bha.

⁹-Bhö -a pö 'pö =dhuëng -nu -dhe -wo wo dëme -nu -bhlëë -ya -kpeawo kö 'pë 'ö dho- -nu -zu 'kun -në -wa kë, -a -nu "yan 'ya 'dho ziö wo dëme -nu 'gü ('ö 'wo dhiang zë- -nu -wu =wlöö). ¹⁰'Wa 'dho =kwaan bho- -nu -ta, "këe -wa 'slë moo- -kpeawo kö- -nu dëme -nu -wo 'dhang bho- -nu "dhiü -a -nu këwön -nu "piü. Kë "dhü kö me -nu =waa- -dhe yö kö -wo me draan -wu 'ö go kwa Dhame, kwa -bha Atanna "piü bha- -dhiang -së zë.

¹¹- (Kö 'ö 'dhang -bho Yesu "dhiü -me -nu dho -tosea kë- 'ka -në bha.) -A -gen -mü =dhe Atanna -ya -zön me "pepe =gban -dhe =dhe ö -dho ö -bha -gasite kë- -nu -dhe kö =wa bö 'ö 'ka -wo dha -sü -slöo. ¹²-Gasite 'ö "dhü bha -në kwa -klang -kë pë -nu 'ö- -dho -yö Atanna -kë -a kë -sü 'ka, waa- -tosea kë -ko yaa 'ö "kpung =taa yö bha- 'dhö. Yöö do bha 'zü -në kwa -klang -kë -ta "yaaki 'ka -sü 'ö pö 'aa kë me -bha, "këe 'ö me -yö Atanna =bhlëë -ya bha- 'ka. ¹³-Kö bha -në 'kwa dho -tosea kë- 'gü 'ö dho- 'ka "dhü 'ö zun- 'ka -dhekpasyi -së 'ö kwa -zu 'dhö- 'gü, 'ö nu sië, 'ö kwa -bha Atanna 'ö 'kpii-, kwa Dhame Yesu Klisi dho nu- 'ka ö -bha 'töbhödhe 'gü bha- -bha. ¹⁴Yesu -yö ö -du -nu me "bhu- -nu kwa -dhe kö 'ö kwa dha =në- wo 'wön yaa suu "pepe =gban -go, kö 'kwa kë "slüüslü, kö 'kwa kë yöö do -në ö -bha 'ka, kö 'wön -së -në- kë -peng -yö do kwa -ta.

¹⁵Wɔn suu bha =në 'i dho me -nu -klang kè- 'ka kö 'dhang -bho Yesu "dhiü -me -nu -wa kè =dhe -kɔ bha- 'dhö. 'Me 'wii "wi- -bha kö -wa kè =dhe -kɔ bha- 'dhö, -bhö -ya -nu "yan 'gü, -bhö -a pö glɔglɔdhö kö -yö 'to i -bha -bha, kè "dhü kö me 'bha 'ya 'dho =slɔɔ- -nu kpö 'gü 'ö i =bhlëë -siö, 'ö 'i -kè -bhaasü, 'ö- pö =dhe 'bhaa me -draan 'wɔn -nu bha- -bha -me 'ka.

3 ¹-Bhö -a pö 'dhang -bho Yesu "dhiü -me -nu -dhe -wo wo "tu 'to 'se -gɔme -nu -wu -bha, kö 'pè 'wo- pö- -nu -dhe -wa kè. -A pö- -nu -dhe -wo kè 'wɔnsëkëme 'ka, ²'wa 'dho me 'bha -dhiang yaa zè, 'wa 'dho "dhinaa 'ma, 'wa 'dho -dɔn bho. -Wo kè dhɔngsü me =gban "pepe "piü, kö -wo me =gban =bhlëë -ya -kpeakpeawo. ³-A -gen -mü -dhe kwaa -dɪ 'pö kwa -gun =dheng -sü 'ka -blëesü 'ö 'wɔndɔdhe 'yaa gun kwa -gɔ, 'ö 'kwa me -nu =bhlëë -siö, kwa -gun =dhuëndhe 'gü kwa dhɔɔbhaa -pè -nu waa- kwa -zugɔngüwɔn -nu -gɔ, 'ö 'kwa -tosea -kè -mawɔn yaa -dhe waa- -ya pè -dho 'ka -sü -nu 'gü, 'ö 'kwa -ya me -nu -san 'ka, 'ö 'wo kwa -san -kè 'pö. ⁴"Këe =dhe 'ö Atanna 'ö kwa Dhame 'ka bha- -bha -dho 'ö- -kè kwa 'ka, waa- -bha "klüsëdhe bha- -zɔn me "bhu- -nu kwa -dhe "tüng =ya =loo, ⁵'yö kwa dha, "këe 'sa kwa -wëë =dede =në- -kè 'yö kwa dha bha- wo, 'yii kè =dhe -a dhɔɔbhaawɔn =në 'kwa- -kè 'yö 'kwa dha- -wɔn 'gü; "këe kwa 'kpɔ -dee 'ö- wo, 'ö 'kwa- 'gü -zu bho bha, waa- -bha 'Nii- 'slüüslü 'ö kwa "gla 'ö- wo kö 'kwa kè me -dee 'ka bha =në kè -sü 'ka kwa dha -kɔ -dee bha- 'ka. ⁶Atanna -yö -bɔ Yesu Klisi 'ö kwa Dhame 'ka bha =në- -ta 'yö 'Nii- 'slüüslü 'gbe =dede =gbɔɔ kwa -gɔ. ⁷Kè "dhü kö (kwa 'ö 'kwa -kè -a -bha 'në -nu 'ka bha) =song 'ya 'dho kè kwa -bha 'ö wëëdhö -a -bha -gasite 'ö- -kè kwa -dhe bha- -wɔn 'gü, kè "dhü kö 'kwa -tosea -së 'ö Atanna "piü 'ö kwa -zu 'dhö- 'gü bha- -slɔɔ. ⁸'Wɔn 'ö tean- 'ka 'yö 'a- pö bha.

Yö =në- -wɔn 'gü 'yö 'i dho me -nu draan- 'ka glɔglɔdhö. Kè "dhü kö 'dhang -bho Atanna "dhiü -me -nu -wo faan =slɔɔ =dedewo kö -wo 'wɔn -së =në- kè -kpeawo. -A -gen -mü -dhe 'wɔn -së kè -sü =në -së, yö =në =mɔɔ- -bha 'ö me -nu -zu kun. ⁹Bha 'dho zaɔdhe "wlaasü -da me -nu 'ka 'wɔn -nu 'ö- =trɔɔn 'yaa 'dhö bha- 'gü. I "tu 'ya 'dho kè me "bhema -nu -gengodhe -wɔn -bha. -Bhö i bo "dhinaa waa- "dhi -ko zè -sü 'ö -gban Zuifö -nu -bha 'tɔng- -nu -bha bha- 'ka. 'Bha 'dho- kè, -a -gen -mü -dhe -a =trɔɔn 'yaa 'dhö, -a -wɔn 'gü 'yii 'dho 'wɔn -së kè me 'bha -dhe. ¹⁰'Me 'ö 'dhang -bho Yesu "dhiü -me -nu "pe sië- 'gü, -dhio dɔ- -me -ta -dhe do =ple -nu 'dhö -kö -blëesü kö -yö 'ö bo- -kè "dhü -sü 'ka. =Ya kè =dhe 'yii i -wu ma tongtongdhö, -bhö -a kè kö -yö 'go 'dhang -bho Yesu "dhiü -me -nu kpö 'gü. ¹¹-A -gen -mü -dhe bhii =dede i- -dɔ =dhe 'me 'ö suu 'dhö "dhü bha kö =ya 'ö =taa =në- zun tean- -zian -gɔ, 'yö- këwɔn -nu -wa -zɔn =dhe =ya 'go zian -ta bha.

¹²-Wu -totaamasü 'a dho- 'kpɔ i -bha yö -mü =dhe: a -dho Atemasö waa- Tisikö bha- me do bɔ i -dhe. 'Me 'ö "dhü bha =ya =loo i -dhe 'gü kö bhi -zè 'i nu "vaandhö kö 'i -kpan n -bha Nikopodhi -pö 'gü, -a -gen -mü =dhe -yö

n "piü -dhe 'a "nene "töng ya- kë mü. ¹³-Bhö i 'gü dɔ "gbu- kö 'tɔngdɔme Zenasö waa- Apodhɔsö 'wo 'dho sië "ta 'ö- 'gü bha 'i- -nu -ta 'kun kö 'wa 'dho -kpla pë 'bha -wɔn 'gü -a -nu -bha "ta -zian bha- "dhiü. ¹⁴'Wɔn 'ö "dhü bha bhii do 'bhii 'dho kë- këmɛ 'ka. -A -gen -mü =dhe kwa -bha mɛ -nu 'wo mü 'pö bha- -dhe -bha kö -wo gbaɔ- -sü draan- 'pö kö -wo mɛ -nu -mawɔn 'dhe 'ö "vaandhö -wɔn 'ka -a -yaɔn, kö- -nu -bha -tosea -yö mɛ -nu -zɔ 'kun 'pö.

¹⁵'Dhang -bho Yesu "dhiü -mɛ -nu 'wo -dhe ya- 'gü -wa i =tua bho. 'Ya 'dhang -bho Yesu "dhiü -mɛ -nu 'ö yi -dho -ya -nu -kë 'pö kwa -bha -kplü -a -bha -sü -kë do -sü -wɔn 'gü, 'wo i "piü mü bha- -nu =tua bho 'pö 'gbɛ.

Atanna -bha 'dhuë- -yö mɛ =gban ka 'kun!